

TESPAM

Türkiye Enerji Stratejileri ve Politikaları Araştırma Merkezi

MEKKE ORTAK SAVUNMA ANLAŞMASI:

BÖLGESEL GÜVENLİK MİMARİSİNİN YENİDEN İNŞASI ÜZERİNE KAPSAMLI BİR STRATEJİK VE KURAMSAL DEĞERLENDİRME

TESPAM Jeostratejik Araştırmalar Enstitüsü

2026

TELİF HAKKI VE YASAL BİLDİRİM

© 2026 TESPAM – Türkiye Enerji Stratejileri ve Politikaları Araştırma Merkezi. Tüm hakları saklıdır.

Bu raporun tamamı ya da bir kısmı, kaynak gösterilmeksizin çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya ticari amaçla kullanılamaz. Rapordan yapılacak alıntılarda kaynak olarak aşağıdaki atıf biçiminin kullanılması önerilir:

TESPAM Jeostratejik Araştırmalar Enstitüsü. (2026). Mekke Ortak Savunma Anlaşması: Bölgesel Güvenlik Mimarisinin Yeniden İnşası Üzerine Kapsamlı Bir Stratejik ve Kurumsal Değerlendirme. TESPAM.

Bu çalışma, açık kaynak istihbaratına (OSINT) ve nitel doküman analizi yöntemine dayanmaktadır. Anlaşmanın imzalandığı tarihe yakın hazırlanmış olması nedeniyle bazı değerlendirmeler, gelişmelerin netleşmesiyle güncellenmeye muhtaç olabilir. Raporda yer alan görüş ve değerlendirmeler yazarlara aittir ve TESPAM'ın kurumsal pozisyonunu bağlayıcı biçimde yansıtmayabilir.

YÖNETİCİ ÖZETİ

7 Ağustos 2026 tarihinde Mekke’de imzalanan Mekke Ortak Savunma Anlaşması, Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan’ı Birleşmiş Milletler Şartı’nın 51. maddesine dayanan bir kolektif caydırıcılık hükmü etrafında bir araya getirmiştir. Anlaşma, 28 Şubat 2026’da başlayan ve İran Dinî Lideri Ali Hamaney’in öldürülmesiyle sonuçlanan ABD-İsrail-İran savaşının yarattığı derin güvenlik boşluğunun doğrudan bir ürünüdür. Bu yönetici özeti, TESPAM Jeostratejik Araştırmalar Enstitüsü tarafından hazırlanan kapsamlı analizin temel bulgularını, karar alıcıların ve akademik camianın hızlı biçimde yararlanabileceği şekilde özetlemektedir.

Çalışmanın kuramsal bulguları, anlaşmanın üç farklı ama birbirini tamamlayan dinamikten beslendiğini göstermektedir. Birincisi, Suudi Arabistan’ın İran ve Husi kaynaklı çok cepheli tehdit algısı karşısında sergilediği klasik bir tehdit dengeleme davranışdır. İkincisi, Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan’ın hem geleneksel Batı bağlarını korurken hem de bölgesel özerklik kapasitelerini artırmaya çalıştıkları bir sığınma (hedging) stratejisidir. Üçüncüsü, anlaşmanın Akdeniz, Körfez ve Güney Asya güvenlik komplekslerini tek bir stratejik havzada birleştiren bir kompleksler arası köprüleme girişimi olmasıdır.

Anlaşmanın en belirgin zafiyeti, kamuya açık metninde NATO’nun 5. maddesine benzer entegre bir komuta yapısının, ortak askerî planlama mekanizmasının veya otomatik müdahale yükümlülüğünün bulunmamasıdır. RUSP’den Burcu Özçelik’in de vurguladığı üzere, anlaşmanın gerçek işlevi İran hegemonyasını dengelemek ve İsrail’e karşı caydırıcılık inşa etmekten ziyade doğrudan bir çatışma arayışından kaçınmaktır; bu nedenle anlaşmanın kısa vadede beyan edici bir nitelik taşıdığı, orta ve uzun vadede ise kurumsallaşma derecesine göre gerçek bir caydırıcılığa dönüşüp dönüşmeyeceğinin sınanacağı değerlendirilmektedir.

Türk dış politikası açısından anlaşma, Ankara’yı bölgesel krizlere tepki veren değil, bölgesel güvenlik mimarisini şekillendiren kurucu bir aktör konumuna taşımaktadır. Bu durum, savunma sanayii ihracatının kurumsallaşması, enerji ve ticaret yollarının güvence altına alınması ve diplomatik ağırlığın artması gibi önemli fırsatlar sunarken; çatışmalara istemeden sürüklenme, NATO üyeliğiyle çıkan yükümlülükler ve İsrail ile İran cephelerinde eş zamanlı gerilim gibi riskleri de beraberinde getirmektedir.

Ülke perspektifleri incelendiğinde İsrail’in temkinli fakat kaygılı, İran’ın küçümseyici fakat örtük biçimde tedirgin, ABD’nin belirsizlik içinde güvenilirlik sorgusuyla malul, Çin’in temkinli memnuniyetle rekabet unsurlarını bir arada taşıyan, Hindistan’ın stratejik kaygı içinde izleyen, Rusya’nın çok kutupluluk anlatısı çerçevesinde ilkesel olarak olumlu ve Avrupa Birliği’nin üye devlet düzeyinde farklılaşan bir tutum sergilediği görülmektedir. Risk senaryoları arasında en yüksek olasılıklı gelişme, Husilerin Suudi Arabistan’a yönelik saldırılarının sıklaşmasıdır; bu senaryo, anlaşmanın ilk gerçek sınavı olma potansiyeli taşımaktadır.

Çalışma, anlaşmanın uzun vadede bölgesel savunma sanayii ekosisteminin derinleşmesi, olası bir Sünni güvenlik şemsiyesinin genişlemesi, enerji ve ticaret koridorlarının güvenceye alınması ve Türkiye’nin diplomatik arabuluculuk kapasitesinin pekişmesi gibi imkânlar açtığı sonucuna varmaktadır. TESPAM, gelişmeleri özellikle Husi/İran cephesi ile olası yeni üye ülkeler ekseninde yakından izlemeye devam edecektir.

İÇİNDEKİLER

II. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
II.I. Tehdit Dengeleme Kuramı (Balance of Threat)	7
II.II. Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kuramı.....	7
II.III. Sığınma (Hedging) Stratejisi	8
III. ANLAŞMANIN HUKUKİ, KURUMSAL VE TARİHSEL ARKA PLANI	9
III.I. İmza Süreci ve Temel Hükümler	9
III.II. Eylül 2025 Suudi Arabistan-Pakistan Stratejik Karşılıklı Savunma Anlaşması: Kurumsal Temel.....	9
III.III. Bölgesel Bağlam: 28 Şubat 2026 Sonrası ABD-İsrail-İran Savaşı	10
IV. ANLAŞMANIN ANLAMI: ÇOK KATMANLI BİR OKUMA.....	12
IV.I. Sembolik ve Medeniyetsel Düzlem	12
IV.II. Stratejik-Askerî Düzlem.....	12
IV.III. Jeopolitik-Sistemik Düzlem	13
V. TÜRK DIŞ POLİTİKASINA ETKİLERİ	14
V.I. Fırsatlar.....	14
V.II. Riskler ve Sınırlılıklar.....	14
VI. ÜLKE PERSPEKTİFLERİNDEN ANLAŞMANIN OKUNMASI	16
VI.1. İsrail	16
VI.2. İran.....	17
VI.3. Amerika Birleşik Devletleri	17
VI.4. Çin Halk Cumhuriyeti	18
VI.5. Hindistan	18
VI.6. Rusya Federasyonu.....	19
VI.7. Avrupa Birliği.....	19
VII. SWOT ANALİZİ	20
VII.I. Güçlü Yönler (Strengths)	20
VII.II. Zayıf Yönler (Weaknesses).....	20
VII.III. Fırsatlar (Opportunities)	20
VII.IV. Tehditler (Threats)	21
VIII. SALDIRI VE TEHDİT SENARYOLARI.....	22
IX. UZUN VADELİ FIRSATLAR VE AÇILAN KAPILAR	25
X. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	26
KAYNAKÇA.....	27

I. GİRİŞ

Uluslararası ilişkiler disiplininin en köklü tartışma zeminlerinden birini, devletlerin dış tehditler karşısında nasıl bir araya geldiği ve bu birlikteliğin hangi kurumsal biçimlere büründüğü meselesi oluşturmaktadır. 7 Ağustos 2026 tarihinde, İslam dünyasının en kutsal şehri Mekke’de, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Suudi Arabistan Veliâht Prensi ve Başbakanı Muhammed bin Selman ile Pakistan Başbakanı Şehbaz Şerif’in imzaladığı Mekke Ortak Savunma Anlaşması, işte tam da bu klasik tartışmayı hem kuramsal hem de pratik düzlemde yeniden gündeme taşıyan bir dönüm noktası niteliği taşımaktadır. Zira anlaşma, yalnızca üç devletin askerî kapasitelerini birleştiren teknik bir protokol olmanın çok ötesinde, Soğuk Savaş sonrası dönemde büyük ölçüde ABD’nin güvenlik garantilerine dayalı olarak inşa edilmiş bulunan Orta Doğu güvenlik mimarisinin, bizatihi bölge devletleri eliyle yeniden tasarlanmaya başlandığının en somut göstergesidir (Al Jazeera, 2026a; Al-Monitor, 2026).

Anlaşma, Reuters’ın da vurguladığı üzere, ABD ve İsrail’in İran’a yönelik askerî harekâtının başlattığı bölgesel çatışma ortamında Sünni Müslüman ABD müttefiklerini birbirine yaklaştıran bir gelişme olarak kayıtlara geçmiştir; imza töreninin ardından yayımlanan ortak açıklamada tarafların kolektif caydırıcılığı ve bölgesel istikrarı güçlendirme yönündeki paylaşılan iradesi vurgulanmıştır (The National, 2026). Bu çalışmanın kaleme alındığı an itibarıyla anlaşma henüz yeni imzalanmış olsa da ve bu tazelik doğal olarak bazı ülkelerin, özellikle Çin ve Rusya’nın, resmî tepkilerinin henüz kamuoyuna tam yansımamış olması gibi metodolojik bir sınırlılığı beraberinde getirse de, mevcut açık kaynak verisi anlaşmanın hem tetikleyici bağlamını hem de muhtemel sonuçlarını kapsamlı biçimde değerlendirmeye imkân tanıyacak yoğunluktadır. Nitekim anlaşma boşlukta değil, 28 Şubat 2026’da Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail’in İran’a yönelik başlattığı ve İran Dinî Lideri Ali Hamaney’in öldürülmesiyle sonuçlanan kapsamlı savaşın gölgesinde imzalanmıştır (Council on Foreign Relations, 2026; Britannica, 2026). Bu bakımdan anlaşmayı anlamlandırmanın ilk koşulu, onu bu savaşın yarattığı güvenlik boşluğundan ve Körfez ülkelerinin ABD güvenlik şemsiyesinin güvenilirliğine dair derinleşen kuşkularından bağımsız olarak ele almamaktır.

Nitekim anlaşmanın öncülü sayılabilecek girişimlerin izi çok daha geriye gitmektedir. Wikipedia’nın derlediği açık kaynak bilgilere göre, Mart 2026’da Riyad’da düzenlenen Arap ve İslam Ülkeleri Zirvesi kapsamında Mısır, Pakistan, Suudi Arabistan ve Türkiye dışişleri bakanları bir araya gelmiş ve Ankara, dörtlü bir savunma anlaşmasına Mısır’ı da dahil etmeyi arzulamıştır; ancak bu girişim, bu çalışmanın kaleme alındığı tarih itibarıyla henüz somutlaşmamıştır (Wikipedia, 2026). Bu ayrıntı, Mekke Anlaşması’nın aslında daha geniş ve kapsayıcı bir bölgesel güvenlik mimarisi tasavvurunun bugüne kadar ulaşılabilen ilk somut halkası olduğunu, dolayısıyla sürecin henüz tamamlanmamış, açık uçlu bir kurumsallaşma yörüngesinde ilerlediğini göstermektedir.

Çalışmanın amacı üç eksende toplanabilir. Birincisi, anlaşmanın hukuki, kurumsal ve tarihsel arka planını uluslararası ilişkiler kuramları ışığında konumlandırmaktır. İkincisi, Türk dış politikası açısından doğurduğu fırsat ve riskleri, ayrıca İsrail, İran, ABD, Çin, Hindistan, Rusya ve Avrupa Birliği’nin muhtemel okumalarını sistematik biçimde tahlil etmektir. Üçüncüsü, anlaşmanın açık uçlu doğasından kaynaklanan risk senaryolarını ve uzun vadeli fırsat alanlarını, TESPAM’ın enerji-güvenlik odaklı uzmanlık perspektifinden değerlendirmektir. Çalışma, nitel doküman analizi yöntemini benimsemekte; veri kaynağı olarak Reuters, Al Jazeera, The Times of Israel, Middle East Eye, Middle East Monitor, The New Arab, South China Morning Post gibi uluslararası basın organları ile TRT Haber, NTV, Milliyet, Daily Sabah gibi Türk basınından derlenen açık kaynak haberleri, resmî devlet açıklamalarını ve RUSI gibi saygın düşünce kuruluşlarından uzman değerlendirmelerini esas almaktadır.

Çalışmanın geri kalanı şu şekilde kurgulanmıştır: II. bölümde kuramsal çerçeve sunulmakta; III. bölümde anlaşmanın hukuki-tarihsel arka planı ele alınmakta; IV. bölümde anlaşmanın çok katmanlı anlamı tartışılmakta; V. bölümde Türk dış politikasına etkileri incelenmekte; VI. bölümde yedi büyük aktörün muhtemel perspektifleri değerlendirilmekte; VII. bölümde SWOT analizi sunulmakta; VIII. bölümde risk senaryoları geliştirilmekte; IX. bölümde uzun vadeli fırsatlar tartışılmakta; X. bölümde ise genel bir değerlendirmeyle çalışma sonuçlandırılmaktadır.

II. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Mekke Ortak Savunma Anlaşması'nın anlamlandırılması, tek bir kuramsal merceğe indirgenmeyi kaldırmayacak denli çok katmanlı bir olgudur. Bu bağlamda çalışma, üç tamamlayıcı kuramsal çerçeveyi bir arada kullanmayı tercih etmektedir: tehdit dengeleme kuramı, bölgesel güvenlik kompleksi kuramı ve sığınma (hedging) stratejisi literatürü. Bu üç çerçevenin birbirini dışlamadığını, aksine anlaşmanın farklı boyutlarını aydınlatan tamamlayıcı pencereler sunduğunu peşinen belirtmek gerekir. Nitekim aşağıda ayrıntılandırılacağı üzere, her bir kuram anlaşmanın farklı bir imzacı devletin motivasyonunu daha güçlü biçimde açıklamakta; bu durum, üç kuramın birlikte kullanılmasını yalnızca metodolojik bir tercih değil, olgunun kendi doğasından kaynaklanan bir zorunluluk hâline getirmektedir.

II.I. Tehdit Dengeleme Kuramı (Balance of Threat)

Klasik yapısal realizmin öngördüğü kapasite temelli dengeleme (balance of power) yaklaşımının ötesine geçen Stephen Walt (1987), devletlerin yalnızca maddi güce karşı değil, algılanan tehdide karşı ittifak kurduğunu ileri sürmektedir. Walt'a göre tehdit algısını belirleyen dört unsur toplam güç, coğrafi yakınlık, saldırgan kapasite ve saldırgan niyettir. Mekke Anlaşması'nı bu çerçeveden okuduğumuzda, Suudi Arabistan'ın hem İran'ın coğrafi yakınlığı ve saldırgan niyeti hem de İsrail'in genişleyen askerî kapasitesi karşısında klasik bir dengeleme davranışı sergilediği görülmektedir. Nitekim Walt'ın (2009) daha sonraki çalışmasında öne sürdüğü, tek kutuplu bir sistemde bile orta ölçekli devletlerin hegemonik gücün güvenilirliğini sorguladığı ölçüde alternatif dengeleme arayışlarına yöneleceği tezi, Suudi Arabistan'ın ABD güvenlik şemsiyesine duyduğu güvenin aşınması bağlamında doğrudan doğrulanmaktadır.

Bu kuramsal çerçevenin açıklama gücü, yalnızca Suudi Arabistan ile sınırlı kalmamaktadır. Pakistan açısından da benzer bir dengeleme mantığı işlemektedir; zira Hindistan ile süregelen rekabet, İslamabad'ı hem nükleer caydırıcılığını hem de konvansiyonel müttefik ağını genişletmeye yöneltmektedir. Türkiye açısından ise tehdit algısı daha karmaşık bir yapı arz etmektedir; Ankara'nın Suriye'deki güvenlik kaygıları, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanı anlaşmazlıkları ve bölgesel istikrarsızlığın enerji tedarik güvenliğine yansımaları, Walt'ın dört değişkenli modelinin farklı bileşenlerini farklı ağırlıklarla devreye sokmaktadır. Bu çeşitlilik, tehdit dengeleme kuramının anlaşmayı açıklarken tek başına yeterli olmadığını, dolayısıyla tamamlayıcı kuramsal araçlara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

II.II. Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kuramı

Barry Buzan ve Ole Wæver'in (2003) geliştirdiği bölgesel güvenlik kompleksi kuramı, güvenlik dinamiklerinin büyük ölçüde bölgesel düzeyde, coğrafi olarak birbirine yakın devletler arasındaki karşılıklı güvenlik bağımlılığı temelinde şekillendiğini öne sürmektedir. İşte tam da bu noktada, Mekke Anlaşması'nın Orta Doğu, Körfez ve Güney Asya güvenlik komplekslerini, Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan üzerinden, tek bir stratejik havzada birleştiren bir kompleksler arası köprüleme girişimi olduğu söylenebilir. Zira anlaşma, klasik anlamda tek bir bölgesel güvenlik kompleksinin içinde kalmamakta; Akdeniz'den Arap Yarımadası'na, oradan da Güney Asya'ya uzanan geniş bir coğrafyayı tek bir kolektif caydırıcılık çerçevesi altında toplamaya çalışmaktadır.

Bu köprüleme girişiminin kuramsal önemi, Buzan ve Wæver'in orijinal modelinde büyük ölçüde ayrı ele alınan güvenlik komplekslerinin, günümüzde savunma sanayii entegrasyonu, enerji ticareti ve nükleer caydırıcılık gibi işlevsel bağlar üzerinden birbirine eklenilebildiğini göstermesidir. Pakistan'ın nükleer kapasitesinin Körfez güvenlik denklemine dolaylı biçimde dahil olması, Güney Asya kompleksinin klasik

sınırlarının artık Orta Doğu güvenlik hesaplarını da etkilediği anlamına gelmektedir. Bu bakımdan Mekke Anlaşması, yalnızca üç devlet arasındaki bir protokol değil, aynı zamanda bölgesel güvenlik komplekslerinin birbirine nüfuz etme derecesinin arttığı daha geniş bir sistemik dönüşümün de bir göstergesi olarak okunmalıdır.

II.III. Sığınma (Hedging) Stratejisi

Son olarak, küçük ve orta ölçekli devletlerin büyük güçler arası rekabet ortamında sergilediği davranış kalıplarını inceleyen hedging literatürü (Kuik, 2008), anlaşmanın üç imzacı devlet açısından da açıklayıcı bir çerçeve sunmaktadır. Zira ne Türkiye, ne Suudi Arabistan, ne de Pakistan, anlaşmayla birlikte ABD ile ilişkilerini tümüyle tasfiye etmemekte; aksine, Kuik'in tabiriyle risk yayma stratejisine başvurarak hem geleneksel Batı bağlarını korumakta hem de bölgesel özerklik kapasitelerini artırmaktadır. Bu, ne saf bir dengeleme (balancing) ne de saf bir peşine takılma (bandwagoning) davranışıdır; iki uç arasında konumlanan, pragmatik bir orta yol arayışıdır.

Hedging stratejisinin bir diğer önemli boyutu, üç ülkenin de resmî söyleminde defalarca tekrarlanan "anlaşma belirli bir ülkeyi hedef almamaktadır" vurgusunda somutlaşmaktadır. Bu söylemsel tercih, tesadüfî değildir; aksine, imzacı devletlerin ABD ile İran, İsrail ile bölge ülkeleri arasındaki gerilim hatlarının hiçbirine tam olarak taraf olmama iradesinin doğal bir sonucudur. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, her bir ülke perspektifi bu üç kuramsal çerçeve ışığında ayrı ayrı değerlendirilecek ve hangi kuramın hangi aktörün davranışını daha güçlü biçimde açıkladığı somut örneklerle ortaya konulacaktır.

III. ANLAŞMANIN HUKUKİ, KURUMSAL VE TARİHSEL ARKA PLANI

III.I. İmza Süreci ve Temel Hükümler

Anlaşma, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Suudi Arabistan'a gerçekleştirdiği günöbirlik çalışma ziyareti kapsamında, Mekke'deki Safa Sarayı'nda imzalanmıştır. Törene Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, Millî İstihbarat Teşkilatı Başkanı İbrahim Kalın ve Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü Hasan Doğan eşlik etmiş; Pakistan tarafında ise Başbakan Şehbaz Şerif'e Ordu Komutanı Orgeneral Asim Munir refakat etmiştir (TRT Haber, 2026; Milliyet, 2026). Wikipedia'nın derlediği kronolojiye göre Pakistan heyeti 6 Ağustos'ta Cidde'ye ulaşmış ve Mekke bölgesi vali yardımcısı Prens Suud bin Mişal bin Abdölaziz tarafından karşılanmış; Başbakan Şerif, 7 Ağustos sabahı Mekke'de Umre ibadetini yerine getirmiştir (Wikipedia, 2026). Dikkat çekicidir ki bu durum, anlaşmaya bilinçli biçimde kazandırılmak istenen dinî-medeniyetsel meşruiyet zemininin somut bir yansıması olarak okunmalıdır. Görüşmeler, yaklaşık bir yıl süren diplomatik müzakerelerin sonucudur (Reuters aktaran The National, 2026).

Anlaşmanın kamuoyuna açıklanan metni, taahhütlerin somut askerî ayrıntılarını, kuvvet katkı oranları, komuta zinciri, tetikleme eşiği gibi unsurları kamuoyuyla paylaşmamaktadır (Al-Monitor, 2026). Reuters'ın da altını çizdiği üzere, ortak açıklama her bir tarafın üstlendiği taahhüdün somut kapsamına ve bu taahhüdün hangi askerî eyleme ne ölçüde bağlayıcılık kazandıracağına dair ayrıntı içermemektedir (Reuters aktaran GV Wire, 2026). Buna karşılık, açıklanan metinden üç temel unsur öne çıkarılabilir. Birincisi, kolektif caydırıcılık ilkesidir: taraflardan birine yönelik silahlı saldırı, Birleşmiş Milletler Şartı'nın 51. maddesindeki meşru müdafaa hakkına dayanılarak, üçüne birden yapılmış sayılacaktır. İkincisi, savunma sanayii entegrasyonudur: ortak tatbikat, birlikte çalışabilirlik (interoperability) ve savunma sanayii iş birliğinin derinleştirilmesi öngörülmektedir. Üçüncüsü, açıklık ilkesidir: anlaşmanın belirli bir ülkeyi hedef almadığı, mevcut ikili ve çok taraflı düzenlemeleri, özellikle Türkiye'nin NATO üyeliğini, geçersiz kılmadığı ve bölgedeki diğer ülkelere açık olduğu vurgulanmaktadır.

Suudi Arabistan Dışışleri Bakanı Faysal bin Ferhan, anlaşmayı üç ülke arasındaki savunma iş birliğinde önemli bir dönüm noktası olarak nitelendirirken, Suudi Kamu Diplomasisi Bakan Yardımcısı Rayed Krimly anlaşmanın bir askerî eksen veya mezhepsel blok oluşturma girişimi olmadığını, nükleer hedeflerle veya silahlanma yarışıyla bağlantılı olmadığını özellikle vurgulamıştır (Eurasian Times, 2026). Türkiye Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Burhanettin Duran ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz da benzer bir dille, anlaşmanın belirli bir ülkeyi hedef almadığını tekrarlamış; bir Türk yetkilisi de anlaşmanın herhangi bir aktöre karşı değil, tamamen savunma amaçlı olduğunu ayrıca teyit etmiştir (US News, 2026; Middle East Eye, 2026). Bu resmî söylemin, yani anlaşmanın savunma amaçlı ve kapsayıcı niteliğinin sürekli vurgulanmasının, bizatihi kendisi anlaşmanın taşıdığı stratejik hassasiyetin dolaylı bir itirafı olarak da okunabilir; zira gerçekten nötr bir teknik protokolün bu denli ısrarlı bir meşrulaştırma söylemine ihtiyaç duyması beklenmezdi.

III.II. Eylül 2025 Suudi Arabistan-Pakistan Stratejik Karşılıklı Savunma Anlaşması: Kurumsal Temel

Mekke Anlaşması, esasen, 17 Eylül 2025'te Riyad'daki Yemame Sarayı'nda Veliht Prens Muhammed bin Selman ve Başbakan Şehbaz Şerif tarafından imzalanan ikili Stratejik Karşılıklı Savunma Anlaşması'nın (SMDA) üçlü bir yapıya genişletilmiş hâlidir (Wikipedia, 2026). Bu ikili anlaşma çerçevesinde yaklaşık 8.000 Pakistan askeri, savaş uçakları, insansız hava araçları ve bir hava savunma sistemi hâlihazırda Suudi Arabistan'a konuşlandırılmış durumdadır; Pakistan ayrıca enerji iş birliği ve yatırım karşılığında güvenlik

hizmeti sunmak üzere Kuveyt ile de müzakerelere başlamıştır (Reuters aktaran US News, 2026). Pakistan'ın nükleer silah sahibi tek Müslüman ülke olması hasebiyle bu ikili düzenlemeyi uluslararası kamuoyunda geniş yankı uyandıran bir gelişme hâline getirdiğini belirtmek gerekir.

Türkiye-Pakistan hattında ise savaş gemisi takası ve pilot eğitimi gibi köklü askerî iş birliği zaten mevcuttu; Suudi Arabistan da 2023'te, Türk savunma sanayinin o güne dek gerçekleştirdiği en büyük ihracat anlaşması kapsamında Türk insansız hava araçlarını satın almıştı (Wikipedia, 2026). Dolayısıyla Mekke Anlaşması, sıfırdan inşa edilen bir yapı değil, zaten fiilen işlemekte olan ikili askerî bağların hukuki-siyasi çatısını üçlü bir mimariye taşıyan bir kurumsallaşma adımıdır. Bu kurumsallaşma girişiminin ufkü, bugünkü üçlü yapıyla da sınırlı değildir; nitekim Mart 2026'daki Riyad Zirvesi'nde Türkiye, Mısır'ı da dörtlü bir savunma anlaşmasına dahil etmeyi arzulamış, ancak bu girişim henüz somutlaşmamıştır (Wikipedia, 2026). Bu ayrıntı, Mekke Anlaşması'nın nihai değil, açık uçlu ve genişlemeye elverişli bir kurumsal proje olarak tasarlandığını göstermektedir.

III.III. Bölgesel Bağlam: 28 Şubat 2026 Sonrası ABD-İsrail-İran Savaşı

Mekke Anlaşması'nı doğru okumanın anahtarı, 28 Şubat 2026'da başlayan ve bu satırların yazıldığı an itibarıyla dahi tam anlamıyla sona ermemiş olan ABD-İsrail-İran savaşıdır. ABD ve İsrail, İran'ın nükleer ve balistik füze programını hedef alan "Operation Epic Fury" adlı ortak bir askerî harekât başlatmış; ilk dalga saldırılarda İran Dinî Lideri Ali Hamaney dâhil üst düzey rejim yetkilileri öldürülmüştür (Britannica, 2026; Council on Foreign Relations, 2026). Trump yönetiminin savaş hedefleri arasında İran'ın balistik füze kapasitesinin imhası, deniz kuvvetlerinin etkisizleştirilmesi, nükleer silahlanmanın kalıcı olarak önlenmesi ve vekil güçlere verilen desteğin kesilmesi yer almış; ayrıca rejim değişikliği çağrısı da yapılmıştır (Council on Foreign Relations, 2026).

İran, buna karşılık İsrail'e, bölgedeki ABD üslerine ve İsrail veya ABD ile bağlantılı Arap ülkelerine, Suudi Arabistan, Kuveyt, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman ve Ürdün başta olmak üzere, füze ve İHA saldırıları düzenlemiştir (Wikipedia, 2026). 8 Nisan 2026'da koşullu bir ateşkes ilan edilmiş, Haziran 2026'da ise Hürmüz Boğazı'nın yeniden açılmasına yönelik bir mutabakat metni (MoU) duyurulmuştur. Ancak taraflar boğazdan geçiş kuralları konusunda anlaşamayarak, İran'ın boğaz üzerinde fiilî bir hegemonya ve geçiş ücreti tahsilatı kurma girişimi neticesinde, Temmuz ayında (6-7 Temmuz) üç ticari gemiye ateş açılmasıyla yeniden karşılıklı saldırılara girişilmiştir (Britannica, 2026). Anlaşmanın imzalandığı gün itibarıyla Hürmüz cephesinde yeni bir gelişme kaydedilmiştir: İran ve Umman arasında boğaz geçişine ilişkin bir çerçeve mutabakatına varıldığı, ancak nihai kararın daha üst düzeyde alınacağı bildirilmiştir (The New Arab, 2026c). Bununla birlikte, Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketi'ne (ADNOC) ait olmak üzere savaşın başlangıcından bu yana Hürmüz'den geçiş yapan on beş geminin füze ve İHA saldırılarına maruz kaldığı bildirilmekte, bu da boğazdaki istikrarsızlığın çözümden ziyade henüz bir ateşkes eşiğinde olduğunu göstermektedir (The New Arab, 2026c).

Bu savaş ortamında Suudi Arabistan, hem İran, Husi ve Irak milis saldırılarının doğrudan hedefi olmuş hem de ABD güvenlik şemsiyesinin güvenilirliğine dair ciddi kuşku gelişmiştir. Nitekim anlaşmanın imzalandığı gün dahi, Yemen'de Husiler Suudi güçlerine yönelik bir saldırıda 58 asker hayatını kaybetmiş ve 11 sivil yaralanmış; bir Suudi yetkilisi Irak milisleri (kuzeyden) ile Husilerin (güneyden) eş zamanlı koordineli saldırı ihtimaline karşı açıkça uyarıda bulunmuştur (The Times of Israel, 2026). Aynı gün Husilerin Yemen'in petrol zengini Marib vilayetine yönelik ayrı bir saldırısında da en az beş kişinin hayatını kaybettiği bildirilmiştir (The New Arab, 2026c). Bu tablo, anlaşmanın yalnızca sembolik değil, doğrudan operasyonel bir ihtiyaca, yani Suudi Arabistan'ın çok cepheli tehdit algısına, yanıt verdiğini açıkça göstermektedir; zira

Reuters'ın da vurguladığı üzere, üç yıllık bölgesel çatışmalar zinciri Suudi Arabistan'ın petrol ihracatını ve kalkınma planlarını doğrudan tehlikeye atmış, ABD'nin köklü güvenlik şemsiyesinin güvenilirliğine dair büyük soru işaretleri doğurmuştur (Al-Monitor, 2026).

IV. ANLAŞMANIN ANLAMI: ÇOK KATMANLI BİR OKUMA

Mekke Anlaşması'nı anlamlandırmak, tek boyutlu bir okumayla mümkün değildir. Bu bağlamda, anlaşmanın üç ayrı, fakat birbirinden bağımsız olmayan, aksine karşılıklı olarak birbirini besleyen düzlemde ele alınması gerektiği kanaatindeyiz.

IV.I. Sembolik ve Medeniyetsel Düzlem

İmza töreninin İslam'ın en kutsal şehri Mekke'de, "İslami dayanışma" vurgusuyla ve Pakistan heyetinin Umre ibadetini yerine getirmesinin ardından gerçekleştirilmesi, anlaşmaya bilinçli biçimde pan-İslamcı bir çerçeve kazandırmaktadır. Bu, anlaşmayı salt bir güvenlik metninden çıkarıp üç ülkenin, resmî açıklamalarda defalarca vurgulandığı üzere, "ortak tarih, inanç, kardeşlik ve dayanışma bağları" söylemiyle meşrulaştırdığı bir mefkûre (ideal) projesine dönüştürmektedir (Mardin Haber Gazetesi, 2026; NTV, 2026). Nitekim Brahma Chellaney'in (2026) isabetle tespit ettiği üzere, anlaşmanın "İslami dayanışma"ya yaptığı açık atıf ile imza mekânının seçimi bir arada değerlendirildiğinde, yeni savunma düzenlemesinin bariz biçimde pan-İslami bir karakter kazandığı görülmektedir.

Bu düzlem, anlaşmayı yalnızca bir güvenlik ittifakı olarak değil, aynı zamanda Türk-İslam medeniyet havzasının kendi tarihsel istikbal tasavvurunu güncel jeopolitik gerçekliklere uyarlama girişimi olarak da okumamıza imkân tanımaktadır. Sembolik boyutun stratejik değeri küçümsenmemelidir; zira imza mekânının ve zamanlamasının bu denli özenle seçilmiş olması, üç devletin de anlaşmayı yalnızca dar anlamda bir askerî protokol değil, kamuoyu nezdinde geniş bir meşruiyet devşirebilecek daha kapsayıcı bir siyasi proje olarak sunma iradesini yansıtmaktadır. Bu yönüyle Mekke Anlaşması, klasik güvenlik ittifaklarından farklı olarak, sert güç unsurlarını yumuşak güç ve kimlik siyaseti araçlarıyla harmanlayan melez bir diplomatik tasarım örneği sunmaktadır.

IV.II. Stratejik-Askerî Düzlem

Anlaşma, birbirini tamamlayan üç gücü tek çatı altında toplamaktadır: Türkiye'nin NATO'nun ikinci büyük ordusu ile gelişmiş savunma sanayii (İHA, KAAN muharip uçağı, kara ve deniz sistemleri); Suudi Arabistan'ın mali gücü, stratejik coğrafyası ve enerji altyapısı; Pakistan'ın nükleer kapasitesi, balistik füze altyapısı ve büyük ölçekli konvansiyonel ordusu (Türkiye Gazetesi, 2026a). Uzmanlar, bu üçünün birbirini tamamlayıcı niteliğinin, anlaşmayı yalnızca sembolik olmaktan çıkarıp gerçek bir caydırıcılık potansiyeline kavuşturduğunu vurgulamaktadır; nitekim Avustralya Ulusal Üniversitesi Stratejik ve Savunma Çalışmaları Merkezi'nden savunma analisti Mansoor Ahmed, Pakistan ile Türkiye'nin köklü savunma sanayilerini, Suudi Arabistan'ın ise finansal ve teknolojik yatırım potansiyelini bu ittifaka taşıdığını belirtmektedir (Wikipedia, 2026).

RUSP'den Burcu Özçelik de bu tamamlayıcılığı benzer terimlerle özetlemekte; anlaşmanın Türkiye açısından ortak üretim, teknoloji ortaklıkları, tedarik ve artan askerî birlikte çalışabilirlik yoluyla savunma-sanayii ayak izini derinleştirmek için önemli fırsatlar yarattığını belirtmektedir (The National, 2026). Bununla birlikte, anlaşmanın kamuya açık metninde NATO'ya benzer entegre bir komuta yapısı, ortak askerî planlama mekanizması veya otomatik müdahale yükümlülüğü bulunmadığı; gerçek etkisinin zaman içinde kurumsallaşma derecesine ve tarafların farklı tehdit algılarını ne ölçüde uyumlaştırabileceğine bağlı olacağı, gazeteci Levent Kemal tarafından da isabetle vurgulanmaktadır (Türkiye Gazetesi, 2026b). Öyle ki bu kurumsal boşluk, anlaşmanın en zayıf halkasını oluşturmaktadır; zira caydırıcılık büyük ölçüde inanılabilirliğe dayanır ve inanılabilirlik ancak somut, işletilebilir mekanizmalarla inşa edilebilir. Reuters'ın da belirttiği üzere,

ortak açıklamanın her bir tarafın hangi somut taahhüdü üstlendiğine ve bu taahhüdün belirli bir askerî eyleme ne ölçüde bağlayıcılık kazandıracağına dair ayrıntı vermemiş olması, bu belirsizliği daha da derinleştirmektedir (Reuters aktaran GV Wire, 2026).

IV.III. Jeopolitik-Sistemik Düzlem

Anlaşma, esasen, ABD güvenlik şemsiyesinin geçirgenliğine karşı bölgesel bir yanıt olarak okunmalıdır. Körfez ülkeleri, ABD'nin İsrail eksenindeki tercihlerinin kendi güvenliklerini garanti etmediğini son üç yıllık kriz zincirinde, Gazze, Lübnan, Suriye ve İran savaşı boyunca, defalarca gözlemlemiştir. Bu tespiti Doç. Dr. Özcan da doğrulamakta; ABD koruma şemsiyesinin geçirgen bir yapıda olduğunu, meselenin İsrail ekseninde olduğunda bu şemsiyenin ne denli sağlam olduğu sorusunun sorulması gerektiğini vurgulamaktadır (Milliyet, 2026). Mekke Anlaşması, işte tam da bu noktada, dışarıdan sağlanan güvenlik garantilerini tümüyle terk etmeden, bölgesel kapasitelere dayalı tamamlayıcı bir caydırıcılık mimarisi kurma girişimidir.

Kuramsal çerçevede II. bölümde tartıştığımız hedging stratejisiyle örtüşen bu yaklaşım, ne ABD'den tam bir kopuşu ne de İsrail'e karşı doğrudan bir ittifakı ifade etmekte, "çoklu bağımlılık" ve stratejik özerklik arayışını yansıtmaktadır. Kaldı ki üç imzacı devletin de resmî söyleminde bu dengeyi koruma kaygısının, yani anlaşmanın belirli bir ülkeyi hedef almadığı ve mevcut düzenlemeleri geçersiz kılmadığı vurgusunun, ısrarla tekrarlanması, bizi bu hedging mantığının doğal bir sonucudur. Nitekim RUSİ'den Özçelik'in de belirttiği gibi, anlaşmanın asıl amacı Tahran ile bir çatışmaya yönelmek değil, İran hegemonyasını dengelemek ve İsrail'e karşı caydırıcılık inşa etmektir; bu iki hedef arasındaki denge, anlaşmanın jeopolitik-sistemik konumlanışını en veciz biçimde özetlemektedir (The National, 2026; The New Arab, 2026c).

V. TÜRK DIŞ POLİTİKASINA ETKİLERİ

Mekke Anlaşması, Türk dış politikası açısından son on yılın en belirgin dönüşüm eğilimini teyit etmektedir: Ankara, artık bölgesel krizlere yalnızca tepki veren ya da sonuçlarını yönetmeye çalışan bir aktör değil, bölgesel güvenlik mimarisinin nasıl şekilleneceğini belirlemeye çalışan kurucu aktörlerden biri konumuna geçmektedir. Uzun yıllar Türkiye'nin Orta Doğu güvenliğindeki konumu büyük ölçüde NATO üyeliği, ABD ile ilişkiler ve sınır güvenliği ekseninde okunurken, bugün Ankara'nın manevra alanı belirgin biçimde genişlemiştir (Milliyet, 2026). Nitekim Prof. Dr. Cihat Yaycı'nın da isabetle belirttiği üzere, Orta Doğu güvenliği yaklaşık yarım asırdır büyük ölçüde bölge dışındaki güçlerin garantilerine dayanmakta; ABD'nin Körfez'deki askerî varlığı, İngiltere ve Fransa'nın bölgesel bağlantıları ve İsrail'in giderek artan askerî üstünlüğü bu mimarinin temel unsurlarını oluşturmaktaydı. Son yıllardaki gelişmeler ise bölge ülkelerine "bir kriz çıktığında güvenliğimizi gerçekten kim sağlayacak?" sorusunu sordurmuş; Mekke Anlaşması, işte bu arayışın vardığı en somut noktayı temsil etmektedir (TGRT Haber, 2026).

Bu dönüşümün Türkiye açısından taşıdığı stratejik ağırlık, yalnızca güvenlik boyutuyla sınırlı değildir; aynı zamanda Ankara'nın bölgesel ekonomik ve diplomatik ağırlığını da doğrudan etkileme potansiyeli taşımaktadır. Aşağıda sırasıyla ele alınan fırsatlar ve riskler, bu potansiyelin hem olumlu hem de olumsuz yönlerini, mevcut açık kaynak verisi ve kuramsal çerçeve ışığında sistematik biçimde ortaya koymaktadır.

V.I. Fırsatlar

- **Çok yönlü denge siyasetinin pekişmesi:** *Türkiye, Batı-NATO bağlarını korurken Rusya ve alternatif mekanizmalarla sürdürdüğü çok yönlü dış politikaya yeni bir bölgesel-İslami boyut eklemekte; bu, kuramsal çerçevede tartıştığımız hedging stratejisinin somut bir tezahürüdür.*
- **Savunma sanayii ihracatının kurumsallaşması:** *Suudi Arabistan'ın Türk İHA ve muhtemelen KAAN gibi platformlara yönelik ilgisi, savunma sanayii ihracatı için kalıcı, kurumsal bir çerçeveye kavuşma potansiyeli taşımaktadır; RUSI'den Özçelik'in de belirttiği üzere bu, Türkiye'nin ortak üretim ve teknoloji ortaklıkları yoluyla savunma-sanayii ayak izini derinleştirmesine imkân tanımaktadır (The National, 2026).*
- **Enerji güvenliği ve ticaret yollarının korunması:** *Anlaşmaya taraf olmak, küresel deniz ticaret yollarının güvenliğinin güçlendirilmesi yoluyla Türkiye'nin ihracatına, enerji tedarikine ve ekonomik istikrarına katkı sağlayabilecektir (NTV, 2026).*
- **Diplomatik ağırlık artışı:** *Türkiye, hem NATO üyesi hem de İslam dünyasının önde gelen bir gücü olarak, Batı ile İslam dünyası arasında köprü rolünü daha somut bir kurumsal zemine oturtmaktadır.*

V.II. Riskler ve Sınırlılıklar

- **Çatışmalara sürüklenme riski:** *"Birine saldırı hepsine saldırdır" hükmünün genişletici yorumlanması, Türkiye'yi kendi doğrudan çıkarları dışındaki bir Körfez krizine, örneğin İran-Suudi Arabistan sürtüşmesine, istemeden çekebilir.*
- **NATO ile ilişkilerin karmaşıklaşması:** *Türkiye'nin aynı anda hem NATO'nun 5. maddesine hem Mekke Anlaşması'nın kolektif savunma hükmüne taraf olması, çakışan yükümlülükler senaryosunda hukuki-siyasi belirsizlik yaratabilir.*
- **İsrail ile gerilimin derinleşmesi:** *Anlaşmanın İsrail tarafından Türkiye'yi stratejik rakip olarak konumlandırın bir emare şeklinde okunması, Suriye ekseninde zaten var olan Türkiye-İsrail sürtüşmesini keskinleştirebilir.*

- **İran ile ilişkilerde hassas denge:** *Türkiye'nin resmi söylemi anlaşmanın hiçbir ülkeyi hedef almadığını vurgulasa da, Tabran'da anlaşmanın örtük bir caydırıcılık unsuru olarak algılanması, Türkiye-İran ilişkilerinde temkinli bir gerilime yol açabilir.*

Sonuç olarak Ankara açısından anlaşmanın stratejik değeri, kurumsallaşma derecesine bağlıdır: yalnızca savunma sanayii, eğitim ve tatbikat iş birliğiyle sınırlı kalırsa önemli fakat sınırlı bir kazanım; "birine saldırı hepsine saldırdır" hükmünün fiilen işletilebilir bir mekanizmaya dönüştürülmesi hâlinde ise bölgesel güç dengesini kalıcı biçimde değiştiren tarihî bir adım olacaktır. Nitekim Prof. Dr. Cihat Yayıcı da bu ihtimali "eğer yalnızca savunma sanayii, eğitim ve tatbikat iş birliği getirirse önemli fakat sınırlı bir anlaşmadır" sözleriyle formüle etmiştir (TGRT Haber, 2026).

VI. ÜLKE PERSPEKTİFLERİNDEN ANLAŞMANIN OKUNMASI

Bu bölümde, anlaşmanın İsrail, İran, Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan, Rusya Federasyonu ve Avrupa Birliği nezdindeki muhtemel okumaları, hem mevcut açık kaynak verisi hem de II. bölümde sunulan kuramsal çerçeve ışığında değerlendirilmektedir. Belirtmek gerekir ki, anlaşmanın tazeliği nedeniyle bazı aktörlerin, özellikle Çin ve Rusya'nın, resmî tepkileri bu çalışmanın kaleme alındığı an itibarıyla henüz tam anlamıyla kamuoyuna yansımamıştır; bu ülkelere ilişkin değerlendirmeler, dolayısıyla, yapısal çıkar analizine ve mevcut dış politika söylemlerine dayanmakta olup gelişmeler netleştikçe güncellenmesi gerekmektedir.

VI.1. İsrail

Genel Konum: *Temkinli, resmî düzeyde sessiz; stratejik olarak ikircikli.*

Kuramsal Okuma: *Tehdit dengeleme kuramı çerçevesinde İsrail, anlaşmayı hem saldırgan niyet hem de coğrafi yakınlık değişkenleri üzerinden okumaktadır; Türkiye'nin Suriye'deki varlığı bu okumayı keskinleştirmektedir.*

Başbakan Netanyahu'nun ofisi ve Dışişleri Bakanlığı, anlaşmaya ilişkin doğrudan bir açıklama yapmaktan kaçınmıştır (The Times of Israel, 2026; Muslim Network TV, 2026). Ancak Türk basınında "Tel Aviv: Denge değişti" başlıklarıyla yansıyan değerlendirmeler, İsrail'in gelişmeyi stratejik önemde bir kırılma olarak izlediğini göstermektedir (Türkiye Gazetesi, 2026a). Reuters'ın aktardığına göre Türkiye ile nükleer silah sahibi Pakistan'ın birleşiminin, İsrail'in komşularına karşı geniş bir mukabele değerlendirmesi yapmadan askerî harekât gerçekleştirme serbestisini karmaşıklıştırabileceği değerlendirilmektedir (The New Arab, 2026c).

İsrail'de, özellikle eski Başbakan Naftali Bennett'in Şubat 2026'da Türkiye'yi "yeni İran" olarak nitelendirip Ankara'yı nükleer Pakistan ile "düşmanca bir Sünni eksen" kurmakla suçlaması, İsrail siyasi çevrelerinde Türkiye algısının giderek bir tehdit eksenine kaydığını göstermektedir (The New Arab, 2026a). Bu algı, özellikle Suriye'de Ankara'nın güçlü bir merkezi hükümet ve ordu istemesi ile İsrail'in Esad sonrası dönemde ek Suriye topraklarını işgal edip Suriye askerî altyapısını vurmayı sürdürmesi arasındaki doğrudan çıkar çatışmasından beslenmektedir. Bununla birlikte bu okumanın İsrail içinde de tartışmalı olduğu belirtilmelidir; eski büyükelçi Alon Pinkas gibi bazı analistler, "Türkiye tehdidi" söyleminin stratejik gerekliliklerden çok iç siyasi kaygılarla şekillendiğini, zira her dönemde bir tehdit anlatısına duyulan ihtiyacın bu söylemi beslediğini savunmaktadır (Muslim Network TV, 2026).

Bununla birlikte İsrail açısından tablo tek yönlü değildir: Suudi Arabistan, Gazze sonrası normalleşme görüşmelerini askıya almış olsa da Washington ve Tel Aviv ile kanalları tamamen kapatmamıştır. Güçlenen bir Sünni-askerî koordinasyonun İran üzerindeki baskıyı dolaylı olarak artırması, İsrail açısından paradoksal biçimde olumlu bir yan etki de taşıyabilir (Europesays, 2026). Nitekim RUSİ'den Özçelik de anlaşmanın asıl amacının Tahran ile çatışmaya girmek değil, İran hegemonyasını dengelemek ve İsrail'e karşı caydırıcılık inşa etmek olduğunu belirtmekte, bu ikili işlevin İsrail açısından da çok boyutlu bir değerlendirmeyi zorunlu kıldığını ortaya koymaktadır (The National, 2026). Bu nedenle İsrail'in en olası duruşu, anlaşmaya açıkça karşı çıkmak yerine, bloğun Körfez güvenliği ekseninde mi kalacağı yoksa zamanla açıkça İsrail karşıtı bir siyasi-askerî koalisyonu mı evrileceği sorusunu dikkatle izlemek olacaktır.

VI.2. İran

Genel Konum: *Küçümseyici/savunmacı resmî söylem, örtük tedirginlik.*

Kuramsal Okuma: *Walt'ın (1987) tehdit dengeleme kuramı çerçevesinde İran, anlaşmayı kendisine yönelik bir kuşatma girişimi olarak okumakla birlikte, resmî söylemde bu tehdidin küçümsemesi bizzat kuramın öngördüğü bir söylemsel karşı-dengeleme stratejisidir.*

İran'ın resmî hükümet kanadından anlaşmaya dair kapsamlı bir açıklama gelmemiştir; ilk tepki, Parlamento Millî Güvenlik Komisyonu üyesi İbrahim Rezaei'den gelmiştir. Rezaei, Suudilerin, Türkiye ve Pakistan ile kâğıt üzerindeki bir anlaşmanın kendilerine güvenlik getirmeyeceğini, yıllarca Amerikalıları tek taraflı ağırlamanın da bunu sağlamadığını anlamaları gerektiğini belirterek Riyad'ı güvenliği başkalarından dilenmek yerine kendi politikalarını gözden geçirmeye çağırmıştır (The New Arab, 2026b; The New Arab, 2026c).

Bu söylem, İran'ın anlaşmayı hafife alma stratejisiyle örtüşmekle birlikte, tam da bu tepkinin varlığı, Tahran'ın gelişmeyi görmezden gelemediğinin bir işaretidir. Anlaşmanın öncülü olan 2025 Suudi-Pakistan paktına dönük İran devlet medyasının o dönemki değerlendirmesi daha ölçülüydü: pakt "tehdit oluşturmayan", hatta daha geniş bir bölgesel güvenlik çerçevesine basamak olabilecek bir adım olarak nitelendirilmişti (Wikipedia, 2026). Üçlü yapıya, yani Ankara'nın katılımına verilen tepkinin daha sert bir dille gelmesi, Türkiye'nin dahil olmasının Tahran nezdinde daha caydırıcı algılandığını düşündürmektedir.

Devam eden ABD-İsrail-İran savaşı bağlamında Mekke Anlaşması, İran açısından hem bir tehdit hem de fırsat içermektedir: bir yandan Suudi Arabistan'ın artık yalnız olmadığı mesajı İran'ın Körfez'e yönelik baskı kapasitesini sınırlayabilir; öte yandan Tahran, bu blok ile doğrudan diplomatik kanallar, Umman aracılığıyla yürütülen Hürmüz görüşmeleri gibi, kurarak anlaşmayı kendi lehine bir istikrar zeminine de çevirmeye çalışabilir. Nitekim İran ile Umman arasında Hürmüz Boğazı geçişine dair bir çerçeve mutabakatına varıldığı, nihai kararın ise daha üst düzeyde alınacağı yönündeki haberler (The New Arab, 2026c), Tahran'ın diplomatik kanalları tümüyle terk etmediğini, aksine askerî baskı ile diplomatik esneklik arasında paralel bir strateji izlemeyi sürdürdüğünü göstermektedir.

VI.3. Amerika Birleşik Devletleri

Genel Konum: *Resmî düzeyde açık bir tepki yok; stratejik belirsizlik ve güvenilirlik sorgusu.*

Kuramsal Okuma: *Walt'ın (2009) tek kutuplu sistemde hegemonik güvenilirlik tezi doğrudan doğrulanmaktadır: müttefiklerin kendi güvenlik kapasitelerini çeşitlendirmesi, hegemonun güvenilirlik açığının bir sonucudur.*

ABD yönetimi, Mekke Anlaşması'nın imzalandığı gün büyük ölçüde kendi yürüttüğü İran savaşının seyriyle, Trump'ın "savaş yakında bitecek" açıklamaları ve Hürmüz Boğazı'nın yeniden açılmasına dair yürütülen müzakereler dahil olmak üzere, meşguldür; anlaşmaya dair doğrudan bir Beyaz Saray veya Dışişleri Bakanlığı açıklaması kayıtlara geçmemiştir (Al Jazeera, 2026b). Dışişleri Bakanlığı sözcüsünün, Hürmüz'e ilişkin görüşmelerin "teknik ve uzman düzeyinde verimli" geçtiğini belirtmesi dışında konuya ilişkin ayrıntılı bir açıklama yapılmamıştır (The New Arab, 2026c).

Ancak Washington çevrelerindeki uzman yorumları dikkat çekicidir: eski bir Trump dönemi Ulusal Güvenlik Konseyi yetkilisi Allison Minor, Washington'ın Körfez'deki güvenlik rolünü yeniden düşünmesi gerektiğini savunmuştur (RFE/RL, 2026). Bu, anlaşmanın ABD politika çevrelerinde, geleneksel Amerikan güvenlik şemsiyesinin güvenilirliğine yönelik artan bir kaygının somut bir yansıması olarak okunduğunu göstermektedir. Yapısal olarak ABD için asıl mesele, müttefiklerinin, Suudi Arabistan, hatta dolaylı olarak Türkiye, kendi güvenlik kapasitelerini çeşitlendirme eğiliminin, Washington'ın bölgedeki geleneksel nüfuz araçlarını (silah satışları, üs anlaşmaları, güvenlik garantileri) zayıflatma potansiyelidir. Öte yandan ABD, üç

ülkeyle de kurumsal bağlarını sürdürdüğünden (Türkiye NATO üzerinden, Suudi Arabistan ve Pakistan ikili ilişkiler üzerinden), anlaşmaya açık bir karşı duruş sergilemesi kısa vadede olası görünmemektedir.

VI.4. Çin Halk Cumhuriyeti

Genel Konum: *Resmî açıklama yok; temkinli memnuniyet ve rekabet unsurları bir arada.*

Kuramsal Okuma: *Bölgesel güvenlik kompleksi kuramı çerçevesinde Çin, kendi güvenlik kompleksine (Güney Asya, CPEC hattı) dışarıdan bir aktörün, Türkiye'nin, nüfuz etmesini, sıfır toplamı olmasa da dikkatle izlenmesi gereken bir gelişme olarak konumlandırmaktadır.*

Anlaşmanın imzalandığı saatler itibarıyla Pekin'den doğrudan bir resmî açıklama yayımlanmamıştır. Ancak Çin'in yapısal konumu iki eksenle değerlendirilmelidir. Birincisi, Çin, Pakistan'ın en büyük askerî tedarikçisi ve CPEC (Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru) ile Gwadar Limanı üzerinden en büyük ekonomik ortağıdır; nitekim Mayıs 2025'teki Hindistan-Pakistan çatışmasında ("Operation Sindoor") Pakistan'a Türkiye'den daha büyük ölçekli askerî destek sağlayan taraf Çin olmuştur (Chellaney, 2026).

İkincisi, Çin'in Orta Doğu'daki temel çıkarı istikrar ve enerji güvenliğidir; bu bakımdan Suudi Arabistan merkezli bir kolektif caydırıcılık girişimi, bölgesel istikrarı artırdığı ölçüde Pekin'in çıkarına hizmet edebilir. Ancak Türkiye'nin savunma sanayii ihracatının, İHA ve olası KAAN satışları başta olmak üzere, Suudi Arabistan ve Körfez pazarında güçlenmesi, Çin'in kendi silah ihracat pazarlarıyla, özellikle İHA segmentinde, dolaylı bir rekabet ilişkisi doğurabilir. Genel olarak Pekin'in en olası tutumu, resmî düzeyde "bölgesel istikrara katkı" söylemiyle nötr-olumlu bir çerçeve sunarken, arka planda Pakistan üzerindeki kendi stratejik nüfuzunun, özellikle nükleer ve füze teknolojisi transferi alanında, Riyad-Ankara ortaklığıyla sulandırılmasına karşı temkinli davranmak olacaktır.

VI.5. Hindistan

Genel Konum: *"Yakından takip ediyoruz" temkinli resmî duruş, stratejik kaygı.*

Kuramsal Okuma: *Tehdit dengeleme kuramı çerçevesinde Hindistan, Pakistan'ın kazandığı kolektif meşruiyeti bir kapasite artışı olarak değil, fakat bir ittifak derinliği artışı olarak okumakta; bu da Yeni Delhi'nin kendi dengeleme (deniz gücü genişletme) davranışını tetiklemektedir.*

Hindistan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Randhir Jaiswal, gelişmeyi yakından takip ettiklerini, anlaşmanın Suudi Arabistan ile Pakistan arasındaki uzun süredir devam eden düzenlemeyi resmîleştirdiğinin farkında olduklarını belirtmiş; anlaşmanın Hindistan'ın ulusal güvenliği ile bölgesel ve küresel istikrar üzerindeki etkilerinin inceleneceğini ve ulusal çıkarların korunmasında kararlı olduğunu ifade etmiştir (Türkiye Gazetesi, 2026a; New Kerala, 2026; Open Magazine, 2026). Bu tutum, Yeni Delhi'nin geçen yıl Suudi Arabistan-Pakistan ikili anlaşması imzalandığında sergilediği pozisyonla da tutarlıdır; o dönemde Dışişleri Bakanlığı benzer biçimde anlaşmanın etkilerinin inceleneceğini belirtmişti (Open Magazine, 2026). Aynı gün Dışişleri Bakanlığı, Hindistan'ın anlaşmaya karşılık İsrail ile bir savunma paktı aradığına dair sosyal medyada yayılan iddiaları da "kötü niyetli, yapay zekâ üretimi sahte içerik" olarak yalanlamıştır (The Week, 2026); bu durum, konunun Hindistan kamuoyunda ne denli hassas ve manipülasyona açık bir gündem maddesi hâline geldiğini göstermektedir.

Stratejist Brahma Chellaney gibi analistler, anlaşmanın pan-İslami çerçevesinin, Mayıs 2025'teki Hindistan-Pakistan çatışmasında ("Operation Sindoor") Türkiye'nin Pakistan'a İHA ve elektronik harp desteği sağlamış olmasıyla birlikte okunduğunda, Yeni Delhi'nin caydırıcılık hesaplarını daha karmaşık hâle getirdiğini savunmaktadır (Chellaney, 2026). Kolektif savunma hükmünün otomatik bir askerî müdahaleyi garanti etmemesine karşın, varlığının dahi Hindistan'ın kriz planlamasına belirsizlik eklediği; ayrıca anlaşmaya taraf

üç ülkenin de kritik deniz ticaret yolları üzerinde bulunmasının, Hindistan'ın deniz kuvvetlerini güçlendirme gerekçesini pekiştirdiği değerlendirilmektedir.

Öte yandan analistler, Hindistan'ın Pakistan'a yönelik sınır ötesi terörle mücadele operasyonlarının hukuken "saldırganlık" değil meşru müdafaa kapsamında değerlendirildiğini, dolayısıyla böylesi bir operasyonun teknik olarak Mekke Anlaşması'nın kolektif savunma hükmünü otomatik tetiklemesinin beklenmediğini de vurgulamaktadır (New Kerala, 2026). Yine de Yeni Delhi'ye önerilen strateji, anlaşmanın sınır ötesi terörizme siyasi bir kalkan işlevi görmesini önlemeye yönelik dikkatli bir diplomasi yürütmektir; Hindistan'ın Suudi Arabistan ile güçlü ikili ilişkileri bu diplomasi için önemli bir zemin sunmaktadır.

VI.6. Rusya Federasyonu

Genel Konum: *Resmî açıklama yok; çok kutupluluk anlatısına içkin memnuniyet beklenir.*

Kuramsal Okuma: *Rusya'nın söylemsel çerçevesi (Lavrov'un çok kutuplu dünya vurgusu), ABD-merkezli sistemin aşınmasını temsil eden her gelişmeyi, kuramsal olarak, sistemik bir kazanım olarak konumlandırmaktadır.*

Moskova'dan anlaşmaya dair doğrudan bir açıklama şu ana dek gelmemiştir. Ancak Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un son dönemde sürdürdüğü "çok kutuplu dünya düzeni" ve "Rusya'nın İslam dünyasıyla ortak paydaları" temalı söylem, Mekke Anlaşması gibi ABD-merkezli güvenlik mimarisi dışında gelişen bölgesel girişimlerin Moskova tarafından ilke düzeyinde olumlu karşılanacağına işaret etmektedir.

Rusya'nın somut çıkarları da bu okumayı desteklemektedir: Suudi Arabistan ile OPEC+ çerçevesinde sürdürülen enerji koordinasyonu, Türkiye ile enerji ve savunma sanayii bağları ve Pakistan ile son yıllarda gelişen ilişkiler, Moskova'yı üç tarafla da ilişkilerini bozmadan gelişmeyi "ABD'nin tek taraflı güvenlik hegemonyasının zayıflaması" çerçevesinde sunmaya yöneltecektir. Rusya'nın Hindistan ile de stratejik savunma ilişkileri bulunduğu, Moskova'nın nihai tutumu, taraflar arasında açık bir cephe seçmekten kaçınıp her ilişkiyi ayrı ayrı yönetmek olacaktır.

VI.7. Avrupa Birliği

Genel Konum: *Birleşik bir AB tepkisi yok; üye devlet düzeyinde farklılaşan okumalar.*

Kuramsal Okuma: *Bölgesel güvenlik kompleksi kuramı bağlamında AB, kendi güvenlik kompleksinin (Akdeniz/Ege) sınırında oluşan bu yeni yapının, Türkiye'nin göreceli gücünü artırarak kompleksler arası dengiyi ne yönde etkileyeceğini izlemektedir.*

Anlaşmanın imzalandığı saatlerde ortak veya birleşik bir AB kurumsal açıklaması tespit edilmemiştir. Yunanistan basınından Kathimerini gazetesi, konuyu büyük ölçüde tasviri bir dille ele almış; üç ülke arasındaki askerî ilişkilerin, Pakistan'ın Suudi kuvvetlerini eğitmesi, Türkiye-Pakistan savaş gemisi ve eğitim uçağı takası, 2023'teki Türk İHA satışı dahil olmak üzere, zaten yakın olduğunu vurgulamıştır (Türkiye Gazetesi, 2026a); bu, alarmcı olmaktan çok gözlemci bir çerçeve sunmaktadır.

AB üye devletleri düzeyinde muhtemel okuma farklılaşacaktır: NATO içi güven ve kurumsal tutarlılık açısından, Türkiye'nin NATO üyeliğiyle eş zamanlı olarak ayrı bir kolektif savunma taahhüdüne girmesi, ittifak içi tartışmalara, özellikle Fransa ve Yunanistan gibi Ankara'ya kuşkuyla yaklaşan başkentlerde, zemin hazırlayabilir. Öte yandan Almanya gibi ülkeler, geçmişte Türkiye-Yunanistan gerginliklerinde olduğu gibi, bölgesel istikrara katkı sağladığı sürece meseleye daha pragmatik yaklaşabilir. AB'nin Körfez enerji ithalatına bağımlılığı da, birliğin anlaşmayı bölgesel istikrarın bir güvencesi olarak temkinli biçimde olumlu karşılamasını teşvik edebilir.

VII. SWOT ANALİZİ

Aşağıdaki tablolar, Mekke Ortak Savunma Anlaşması'nın Türkiye ve genel bölgesel denge açısından güçlü ve zayıf yönlerini, fırsat ve tehditlerini, önceki bölümlerde geliştirilen kuramsal ve olgusal bulgular temelinde özetlemektedir. Belirtmek gerekir ki, bu dörtlü sınıflandırma birbirinden yalıtılmış kategoriler değildir; nitekim aşağıda görüleceği üzere, bir güçlü yön, örneğin tamamlayıcı güç birleşimi, belirli koşullar altında aynı zamanda bir zafiyetin, kurumsal derinlik eksikliği nedeniyle bu gücün fiilen kullanılamaması, de kaynağı olabilmektedir.

VII.I. Güçlü Yönler (Strengths)

Unsur	Açıklama
Tamamlayıcı güç birleşimi	Türkiye'nin askerî ve sanayi kapasitesi, Suudi Arabistan'ın mali gücü ve stratejik coğrafyası, Pakistan'ın nükleer kapasitesi ve büyük ordusu bir araya gelmektedir; bu tamamlayıcılık Mansoor Ahmed tarafından da vurgulanmaktadır.
Hazır altyapı	8.000 Pakistan askerî, uçak, İHA ve hava savunma sistemi zaten Suudi Arabistan'da konuşlu durumdadır; kurumsallaşma sıfırdan başlamamaktadır.
Sembolik ve medeniyetsel meşruiyet	Mekke'de, İslami dayanışma vurgusuyla imzalanmış olması, İslam dünyasında geniş bir kabul zemini sunmaktadır.
Genişleme potansiyeli	Katar, Bahreyn, Kuveyt gibi ülkelerin ilgisi ve Mısır'ın dörtlü yapıya dahil edilmesi yönündeki girişimler, bloğun büyüme kapasitesine işaret etmektedir.

VII.II. Zayıf Yönler (Weaknesses)

Unsur	Açıklama
Kurumsal derinlik eksikliği	Kamuya açık metinde entegre komuta yapısı, ortak planlama veya otomatik müdahale mekanizması bulunmamaktadır.
Belirsiz tetikleme eşiği	"Silahlı saldırı" tanımının vekil güçler (Husiler, milisler) veya hibrit/siber saldırılar için nasıl işletileceği net değildir.
Farklı tehdit algıları	Türkiye'nin öncelikleri (Suriye, Doğu Akdeniz) ile Suudi Arabistan'ın önceliği (İran/Husi tehdidi) tam örtüşmemektedir.
Çakışan ittifak yükümlülükleri	Türkiye'nin NATO üyeliği ile yeni taahhüt arasında olası hukuki-siyasi gerilim potansiyeli bulunmaktadır.

VII.III. Fırsatlar (Opportunities)

Unsur	Açıklama
Savunma sanayii ihracatı	Türk İHA/KAAN gibi platformlar için kurumsal, süreklilik arz eden bir Körfez pazarı doğmaktadır.

Unsur	Açıklama
Bölgesel liderlik	Türkiye, ABD'nin yerini almadan tamamlayıcı bir bölgesel güvenlik mimarisinde kurucu aktör konumuna yükselmektedir.
Enerji ve ticaret güvenliği	Hürmüz ve Kızıldeniz güzergâhlarının istikrarına katkı, Türkiye'nin enerji tedarik güvenliğini desteklemektedir.
Genişleyen ittifak ağı	Diğer Körfez ülkelerinin katılımıyla, orta vadede daha kapsamlı bir bölgesel güvenlik ve ekonomi bloğuna dönüşme ihtimali bulunmaktadır.

VII.IV. Tehditler (Threats)

Unsur	Açıklama
İsrail ile gerilim artışı	Türkiye'nin stratejik rakip olarak konumlandırılması, Suriye ekseninde sürtüşmeyi derinleştirebilir.
İran'ın tepkisel sertleşmesi	Tahran'ın anlaşmayı kuşatma girişimi olarak okuyup vekil güçler üzerinden baskıyı artırması riski bulunmaktadır.
Hindistan-Pakistan hattında gerilim	Anlaşmanın Pakistan'a uluslararası meşruiyet kazandırdığı algısı, Hindistan'ın savunma ve deniz politikalarını sertleştirebilir.
İstenmeyen çatışmaya sürüklenme	Kolektif savunma hükmünün geniş yorumlanması, Türkiye'yi doğrudan çıkarı olmayan bir krize çekebilir.
Kurumsallaşamama riski	Somut askerî ve siyasi mekanizmalar geliştirilemezse anlaşma kâğıt üzerinde kalıp caydırıcılık sağlamayabilir; nitekim İran'ın ilk eleştirisi de bu yöndedir.

Netice itibarıyla, SWOT matrisinin dört hücresi arasındaki en kritik gerilim hattı, güçlü yönler ile zayıf yönler arasında kurulmaktadır: anlaşmanın vaat ettiği tamamlayıcı güç birleşimi, ancak kurumsal derinlik eksikliği aşıldığı ölçüde fiilî bir caydırıcılığa dönüşebilecektir. Bu bakımdan, izleyen bölümde geliştirilen tehdit senaryoları, bu gerilimin, yani anlaşmanın beyan edici mi yoksa işletilebilir mi olduğunun, sahada nasıl sınanacağını somutlaştırmayı amaçlamaktadır.

VIII. SALDIRI VE TEHDİT SENARYOLARI

Bu bölüm, ABD, Çin, İsrail, Yemen, İran, Hindistan ve Yunanistan eksenlerinde, Mekke Anlaşması taraflarına yönelik doğrudan askerî saldırıdan diplomatik ve ekonomik baskıya kadar uzanan bir yelpazede olası sürtüşme senaryolarını ele almaktadır. Senaryolar, klasik saldırı planları değil, TESPAM'ın risk değerlendirme metodolojisi çerçevesinde ve II. bölümde sunulan kuramsal altyapıya dayanarak, olasılık, tetikleyici unsurlar ve anlaşmanın kolektif savunma hükmünün fiilen devreye girip girmeyeceğine dair stratejik çıkarımlar sunmaktadır. Senaryoların olasılık dereceleri (çok düşük, düşük, orta, orta-yüksek, yüksek), her aktörün mevcut fiili angajman düzeyi, coğrafi yakınlığı ve saldırgan niyet göstergeleri (Walt, 1987) esas alınarak sıralanmıştır; bu sıralamanın bizzatı kendisi, ilerleyen paragraflarda gerekçelendirilmektedir.

VIII.1. Yemen (Husiler) — Olasılık: YÜKSEK

Tetikleyici Unsurlar	Husiler, İran'ın bölgesel vekil gücü olarak hâlihazırda Suudi Arabistan'a yönelik aktif saldırılar düzenlemektedir; anlaşmanın imzalandığı gün 58 askerın hayatını kaybettiği saldırı ile aynı gün Marib vilayetinde en az beş kişinin öldüğü ayrı bir saldırı buna dahildir. Devam eden ABD-İran savaşı, Husilerin saldırganlığını artıran bir zemin oluşturmaktadır (Times of Israel, 2026; The New Arab, 2026c).
Olası Seyir	Suudi Arabistan'a yönelik füze ve İHA saldırılarının sıklaşması ve olası can kaybının artması, anlaşmanın kolektif savunma hükmünün ilk gerçek sınavı olabilir. Bu senaryoda Pakistan'ın, hâlihazırda konuşlu birlikleriyle, doğrudan angajmana girip girmeyeceği, Türkiye'nin ise büyük olasılıkla diplomatik destek ve savunma sanayii katkısıyla sınırlı bir rol üstleneceği öngörülmektedir.
Anlaşma Açısından Sonuç	Husi saldırılarının devam etmesi, anlaşmanın kâğıt üzerinde mi kalacağı yoksa somut bir caydırıcılık sağlayacağı mı sorusuna en erken yanıtı verecek gelişme olacaktır. Vekil güç saldırılarına karşı üçlü ittifakın nasıl bir ortak duruş sergileyeceği, anlaşmanın güvenilirliğini büyük ölçüde belirleyecektir.

VIII.2. İran — Olasılık: ORTA-YÜKSEK

Tetikleyici Unsurlar	Devam eden ABD-İsrail-İran savaşı, Hürmüz Boğazı'ndaki gerilim ve İran'ın Suudi Arabistan'ı doğrudan hedef alan geçmiş saldırıları, İran kaynaklı bir tırmanma ihtimalini canlı tutmaktadır. İran ile Umman arasındaki çerçeve mutabakatının nihai onaya bağlı olması, gerilimin henüz tam anlamıyla giderilmediğini göstermektedir (The New Arab, 2026c).
Olası Seyir	Doğrudan bir İran-Suudi Arabistan askerî çatışmasından ziyade, İran'ın Irak milisleri ve Husiler üzerinden vekâlet savaşını derinleştirmesi ve Hürmüz'de seçici hedefleme (tanker, petrol tesisi) yoluyla baskı uygulaması daha olası bir seyirdir.
Anlaşma Açısından Sonuç	Böylesi bir vekâlet eskalasyonu, anlaşmanın "silahlı saldırı" tanımının hibrit ve vekil tehditleri kapsayıp kapsamadığı sorusunu doğrudan gündeme getirecek ve üç ülke arasında yorum farklılıklarını görünür kılabilecektir.

VIII.3. İsrail — Olasılık: DÜŞÜK-ORTA (doğrudan); ORTA-YÜKSEK (dolaylı)

Tetikleyici Unsurlar	Türkiye-İsrail geriliminin ana kaynağı Suriye'dir: Ankara güçlü bir merkezi Suriye hükümeti isterken, İsrail ek Suriye topraklarını işgal etmekte ve Suriye askerî altyapısını vurmaktadır. Bu çekişme, doğrudan bir Türkiye-İsrail askerî karşı karşıya gelişinden çok, Suriye üzerinden vekâleten sürtüşme riskini artırmaktadır.
-----------------------------	---

Olası Seyir	En olası senaryo, İsrail'in Suriye'deki operasyonlarını genişletmesi ve bunun Ankara ile kriz diplomasisi düzeyinde bir gerilime yol açmasıdır. Düşük ama gözden ırak tutulmaması gereken bir ihtimal ise İsrail istihbarat ve siber unsurlarının anlaşma taraflarından birine yönelik gizli operasyonlarda bulunmasıdır; Mossad'ın İran rejim değişikliği girişiminin başarısızlığı üzerine üst düzey yetkilileri görevden alması, İsrail istihbaratının bölgede aktif ve risk alan bir aktör olduğunu göstermektedir (The New Arab, 2026b).
Anlaşma Açısından Sonuç	İsrail kaynaklı bir kriz, anlaşmanın "kime karşı olmadığı" söylemini zorlayacak ve özellikle Türkiye'yi, resmî "hedef almıyor" söylemi ile fiilî İsrail-Türkiye gerginliği arasında sıkışmış bulacaktır.

VIII.4. Amerika Birleşik Devletleri — Olasılık: ÇOK DÜŞÜK (askerî); ORTA (siyasi-ekonomik)

Tetikleyici Unsurlar	ABD'nin üç ülkeyle de (NATO, ikili savunma anlaşmaları, silah satışları) kurumsal bağları güçlü olduğundan doğrudan bir askerî sürtüşme ihtimali son derece düşüktür. Asıl risk, Washington'ın anlaşmayı kendi bölgesel nüfuzuna bir meydan okuma olarak algılayıp silah satışları, yaptırım rejimleri veya diplomatik baskı gibi araçlarla karşılık vermesidir.
Olası Seyir	ABD'nin Suudi Arabistan'a silah satışlarını veya güvenlik taahhütlerini gözden geçirmesi, ya da Pakistan'ın nükleer ve füze programına yönelik mevcut kısıtlamaları sıkılaştırması gibi ekonomik-diplomatik baskı araçları daha olası bir tepki biçimidir.
Anlaşma Açısından Sonuç	Böylesi bir baskı, paradoksal biçimde anlaşmanın gerekçesini (ABD şemsiyesinin güvenilirliği) güçlendirerek üç ülkeyi birbirine daha da yaklaştırabilir; Walt'ın (2009) hegemonik güvenilirlik tezinin öngördüğü kendi kendini besleyen döngü tam olarak budur.

VIII.5. Çin Halk Cumhuriyeti — Olasılık: ÇOK DÜŞÜK

Tetikleyici Unsurlar	Çin'in bölgedeki önceliği istikrar ve enerji akışının sürekliliğidir; doğrudan bir askerî sürtüşme senaryosu gerçekçi değildir. Riskler daha çok ekonomik-stratejik rekabet düzeyinde ortaya çıkacaktır.
Olası Seyir	Çin'in Pakistan üzerindeki (CPEC, silah tedariki) nüfuzunun Riyad-Ankara ortaklığıyla seyrilmesi ihtimaline karşı, Pekin'in Islamabad ile ikili kanalları güçlendirmesi ve Türk savunma sanayiinin Körfez'deki yükselişine karşı kendi İHA ve silah ihracat tekliflerini agresifleştirmesi olasıdır.
Anlaşma Açısından Sonuç	Bu, doğrudan bir tehdit değil, sessiz bir nüfuz rekabetidir; anlaşmanın işleyişini değil, Pakistan'ın tedarik çeşitlendirme dinamiklerini etkileyecektir.

VIII.6. Hindistan — Olasılık: DÜŞÜK (doğrudan); ORTA (Pakistan hattında dolaylı)

,	Hindistan'ın Türkiye veya Suudi Arabistan'a yönelik bir saldırı senaryosu gerçekçi değildir; asıl dinamik, Pakistan'a yönelik olası bir sınır ötesi terörle mücadele operasyonunun (2025 Operation Sindoor benzeri) anlaşmanın kolektif savunma hükmünü tetikleyip tetiklemeyeceği sorusudur.
Olası Seyir	Analistlerin genel kanaati, Hindistan'ın terörle mücadele operasyonlarının hukuken saldırganlık değil meşru müdafaa sayıldığı ve bu nedenle anlaşmanın otomatik olarak devreye girmesinin beklenmediği yönündedir (New Kerala, 2026). Ancak büyük ölçekli bir Hindistan-Pakistan krizinde, Türkiye ve Suudi Arabistan'ın en azından siyasi ve diplomatik düzeyde Pakistan'a destek vermesi olasıdır; nitekim

	Türkiye, 2025 Operation Sindoor sırasında Pakistan'a İHA ve elektronik harp desteği sağlamıştı (Chellaney, 2026).
Anlaşma Açısından Sonuç	Bu senaryo, anlaşmanın "tanım gereği kimin saldırgan sayılacağı" konusundaki belirsizliğini en keskin biçimde test edecek, aynı zamanda Hindistan'ın kendi savunma ve deniz kapasitesini hızlandırma motivasyonunu güçlendirecektir.

VIII.7. Yunanistan — Olasılık: DÜŞÜK (anlaşmayla doğrudan bağlantılı olarak)

Tetikleyici Unsurlar	Yunanistan'ın Mekke Anlaşması'na yönelik resmî bir tepkisi tespit edilmemiştir; Kathimerini'nin haberi de tasviri niteliktedir. Yunanistan-Türkiye gerginliği, anlaşmadan bağımsız olarak Ege ve Doğu Akdeniz deniz yetki alanları ile Kıbrıs sorunundan beslenmeye devam etmektedir; nitekim aynı gün Yunanistan'ın Ege'yi kapsayan turizm planına Türkiye Dışişleri Bakanlığı'ndan tepki gelmiştir (Ensonhaber, 2026).
Olası Seyir	Mekke Anlaşması'nın kendisi Ege ve Doğu Akdeniz'i kapsamadığından doğrudan bir tetikleyici değildir; ancak Türkiye'nin bölgesel askerî ağırlığının ve savunma sanayii itibarının artması, dolaylı olarak Yunanistan'ın NATO içi denge kaygılarını ve AB nezdinde Türkiye karşıtı lobi faaliyetlerini güçlendirebilir.
Anlaşma Açısından Sonuç	Yunanistan cephesinde asıl risk, anlaşmanın kendisinden değil, Türkiye'nin genel jeopolitik yükselişinin Atina'da çevrenme endişesini büyütmesi ve bunun AB platformlarında Türkiye'ye karşı daha sert bir söyleme dönüşmesi olasılığından kaynaklanmaktadır.

IX. UZUN VADELİ FIRSATLAR VE AÇILAN KAPILAR

Mekke Anlaşması'nın kısa vadeli risk ve fırsat dengesinin ötesinde, anlaşmanın açtığı uzun vadeli imkânları da müstakil bir başlık altında ele almak gerekmektedir; zira bir ittifakın gerçek stratejik değeri, imzalandığı andaki konjonktürel gerekçelerden çok, on yıllık bir ufukta yaratacağı kurumsal ve ekonomik mirasla ölçülür.

- **Bölgesel savunma sanayii ekosistemi:** *KAAN, Akıncı, Bayraktar gibi platformların Suudi Arabistan ve olası yeni üye ülkelerde ortak üretim ve teknoloji transferi modellerine evrilmesi; Suudi Arabistan'ın KAAN programına finansal ve endüstriyel ortak olarak dahil olması yönündeki spekülasyonlar bu potansiyeli göstermektedir (Türkiye Gazetesi, 2026b).*
- **"Sünni güvenlik şemsiyesi"nin genişlemesi:** *Katar, Bahreyn ve Kuveyt'in ilgisıyla anlaşmanın üçlüden çok taraflı bir yapıya, bir tür İslami NATO'ya, evrilmesi; Mısır'ın da Mart 2026'dan bu yana dörtlü yapıya dahil olma arayışının sürmesi, bu durumda Türkiye'nin kurucu üç ülkeden biri olarak yapının merkezinde konumlanmış olacağını göstermektedir (The New Arab, 2026a; Wikipedia, 2026).*
- **Enerji ve ticaret koridorlarının güvenceye alınması:** *Hürmüz Boğazı, Kızıldeniz ve Süveyş hattındaki istikrarın kolektif bir çerçevede korunması, Türkiye'nin de parçası olduğu enerji ve lojistik koridorlarının (Irak Kalkınma Yolu, Orta Koridor gibi projeler dâhil) güvenilirliğini artırabilir.*
- **Yatırım ve finansman kanalları:** *Suudi Arabistan'ın mali gücünün savunma sanayii ötesinde enerji, altyapı ve teknoloji alanlarında Türkiye ile ortak yatırım fonlarına kanalize edilmesi ihtimali güçlenmektedir.*
- **Diplomatik arabuluculuk kapasitesi:** *Türkiye'nin hem NATO üyesi hem de bu yeni bloğun kurucusu olması, İran, Rusya ve Batı arasında arabuluculuk rolünü daha da pekiştirebilir; nitekim İran-ABD müzakerelerinde daha önce de benzer bir rol üstlenilmiştir.*
- **Kurumsal derinleşme fırsatı:** *Anlaşmanın bugünkü hâliyle sahip olmadığı ortak komuta, istihbarat paylaşımı ve tatbikat takvimi gibi mekanizmaların zamanla inşa edilmesi, Türkiye'nin bu kurumsallaşma sürecinde belirleyici bir tasarımcı rolü üstlenmesine imkân tanıyabilir.*
- **TESPAM ve benzeri düşünce kuruluşları için araştırma ve danışmanlık alanı:** *Anlaşmanın savunma sanayii, enerji güvenliği ve bölgesel diplomasi kesişimindeki çok boyutlu niteliği, TESPAM'ın enerji-güvenlik odaklı uzmanlığı için yeni bir izleme ve raporlama gündemi açmaktadır.*

X. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Mekke Ortak Savunma Anlaşması, kâğıt üzerindeki hükümlerinden çok, imzalandığı anın jeopolitik ağırlığıyla anlam kazanan bir belgedir. ABD-İsrail-İran savaşının sürdüğü, Hürmüz Boğazı'nın istikrarsız kaldığı ve ABD güvenlik şemsiyesinin güvenilirliğinin sorgulandığı bir dönemde, üç bölgesel gücün, II. bölümde tartıştığımız kuramsal çerçeve ışığında ifade edecek olursak, hem tehdide karşı dengeleme hem de hegemonik güce karşı sığınma (hedging) davranışlarını eş zamanlı sergilediği bir kendi kaderini tayin arayışının somut ifadesidir.

Anlaşmanın nihai stratejik değeri iki değişkene bağlı olacaktır. Birincisi, kolektif savunma hükmünün Husi veya İran kaynaklı bir saldırıda fiilen nasıl işletileceğidir; bu, VIII. bölümde ayrıntılandırıldığı üzere, anlaşmanın gerçek bir caydırıcı mı yoksa sembolik bir deklarasyon mu olduğunu ortaya koyacaktır. İkincisi, yapının Katar, Bahreyn, Kuveyt ve olası olarak Mısır'ın katılımıyla genişleyip kurumsallaşp kurumsallaşmayacağıdır. Türkiye açısından anlaşma, doğru yönetildiği takdirde savunma sanayii ihracatından bölgesel diplomatik ağırlığa uzanan geniş bir fırsat yelpazesi sunarken; yanlış yönetildiği takdirde İsrail ve İran ile eş zamanlı gerilim ile NATO içi çekişen yükümlülükler riskini de beraberinde taşımaktadır.

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesi ışığında vardığımız temel sonuç şudur: Mekke Anlaşması, ne saf bir dengeleme ittifakı ne de saf bir sembolik jesttir; aksine, üç imzacı devletin de kendi hegemonik bağımlılıklarını sürdürürken bölgesel özerklik kapasitelerini artırmaya çalıştığı, mamafih kurumsal derinlikten şimdilik yoksun bir hibrit girişimdir. RUSI'den Özçelik'in vurguladığı üzere anlaşmanın asıl işlevi doğrudan bir Tahran çatışmasından ziyade İran hegemonyasını dengelemek ve İsrail'e karşı caydırıcılık inşa etmektir; bu hibrit doğa, hem anlaşmanın en büyük zafiyetini hem de en büyük dönüşüm potansiyelini aynı anda barındırmaktadır (The National, 2026).

TESPAM, gelişmeleri önümüzdeki haftalarda özellikle Husi ve İran cephesindeki fiili tepki mekanizması, Hürmüz Boğazı'ndaki İran-Umman çerçeve mutabakatının nihai akıbeti ve olası yeni üye ülkeler ekseninde yakından izlemeye devam edecek; anlaşmanın kurumsallaşma seyrine dair güncellenmiş değerlendirmelerini düzenli aralıklarla kamuoyuyla paylaşacaktır.

KAYNAKÇA

- Al Jazeera. (2026a). Türkiye, Saudi Arabia, Pakistan sign joint defence agreement: What's in it? <https://www.aljazeera.com/news/2026/8/7/turkiye-saudi-arabi-pakistan-sign-joint-defence-agreement-whats-in-it>
- Al Jazeera. (2026b). Saudi Arabia, Pakistan and Türkiye sign defence deal amid regional turmoil. <https://www.aljazeera.com/news/2026/8/7/saudi-arabia-pakistan-and-turkiye-sign-defence-deal-amid-regional-turmoil>
- Al-Monitor. (2026). Saudi Arabia, Turkey, Pakistan pledge mutual defence as Middle East turmoil escalates. <https://www.al-monitor.com/originals/2026/08/saudi-arabia-turkey-pakistan-pledge-mutual-defence-middle-east-turmoil-escalates>
- Arab Center Washington DC. (2026). The US-Israel war on Iran: Analyses and perspectives. <https://arabcenterdc.org/resource/the-us-israel-war-on-iran-analyses-and-perspectives/>
- Britannica. (2026). 2026 Iran war. <https://www.britannica.com/event/2026-Iran-war>
- Buzan, B., & Wæver, O. (2003). Regions and powers: The structure of international security. Cambridge University Press.
- Chellaney, B. (2026). Pan-Islamic framing of Saudi-Turkish-Pakistani mutual defense pact [Gönderi]. X. <https://x.com/Chellaney/status/2085731902233641091>
- Congressional Research Service. (2026). U.S. conflict with Iran. https://www.congress.gov/crs_external_products/R/PDF/R48887/R48887.1.pdf
- Council on Foreign Relations. (2026). Iran's war with Israel and the United States. Global Conflict Tracker. <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/confrontation-between-united-states-and-iran>
- Cyprus Mail. (2026). Saudi Arabia, Turkey, Pakistan pledge mutual defence as Middle East turmoil escalates. <https://cyprus-mail.com/2026/08/07/saudi-arabia-turkey-pakistan-pledge-mutual-defence-as-middle-east-turmoil-escalates>
- Daily Sabah. (2026). The Mecca Agreement: A new axis of stability. <https://www.dailysabah.com/opinion/columns/the-mecca-agreement-a-new-axis-of-stability>
- Ensonhaber. (2026). Dışişleri Bakanlığı'ndan Yunanistan'ın turizm planına tepki: Türkiye açısından hukuki sonuç doğurmaz. <https://www.ensonhaber.com/disisleri-bakanligindan-yunanistanin-turizm-planina-tepki-turkiye-acisindan-hukuki-sonuc-d-h1555756>
- Eurasian Times. (2026). Saudi, Turkey, Pakistan defense pact not a military axis or sectarian bloc against any country: Riyadh & Ankara. <https://www.eurasiantimes.com/saudi-turkey-pakistan-defense-pact-not-a-military-axis-or-sectarian-bloc-saudi-deputy-minister-says/>
- Europesays. (2026). Islamic Nato taking shape? What the Saudi-Pakistan-Turkey Mecca pact means for Iran & Israel. <https://www.europesays.com/nato/9952/>
- GV Wire. (2026). Saudi Arabia, Turkey, Pakistan pledge mutual defense as Middle East turmoil escalates. <https://gvwire.com/2026/08/07/saudi-arabia-turkey-pakistan-pledge-mutual-defense-as-middle-east-turmoil-escalates/>
- House of Commons Library. (2026). Israel/US-Iran conflict 2026: Background and UK response. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10521/>
- Iran International. (2026). Mecca pact ties three Sunni powers together as Iran-backed attacks loom. <https://www.iranintl.com/en/202608073701>

- Jervis, R. (1978). Cooperation under the security dilemma. *World Politics*, 30(2), 167–214.
- Kuik, C.-C. (2008). The essence of hedging: Malaysia and Singapore's response to a rising China. *Contemporary Southeast Asia*, 30(2), 159–185.
- Middle East Eye. (2026). Turkey, Pakistan, Saudi Arabia sign "Mecca Joint Defence Agreement". <https://www.middleeasteye.net/live-blog/live-blog-update/turkey-pakistan-saudi-arabia-sign-mecca-joint-defence-agreement>
- Middle East Monitor. (2026). 'Attack on one is attack on all': Saudi Arabia, Türkiye and Pakistan sign landmark Mecca defence pact. <https://www.middleeastmonitor.com/20260807-attack-on-one-is-attack-on-all-saudi-arabia-turkiye-and-pakistan-sign-landmark-mecca-defence-pact/>
- Milliyet. (2026). Türkiye açısından "Mekke Savunma Anlaşması" neden önemli? Üç ülkenin birbirini tamamlayan tarafı. <https://www.milliyet.com.tr/dunya/son-dakika-turkiye-acisindan-mekke-savunma-anlasmasi-neden-onemli-uc-ulkenin-birbirini-tamamlayan-tarafi-7637061>
- Mardin Haber Gazetesi. (2026). Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan "Ortak Savunma için Mekke Anlaşması"nı imzaladı. <https://mardinhaber.com.tr/haber/28478028/turkiye-suudi-arabistan-ve-pakistan-ortak-savunma-icin-mekke-anlasmasi-imzaladi>
- Muslim Network TV. (2026). Allies welcome, rivals watch as Saudi, Türkiye and Pakistan forge defense pact. <https://www.muslimnetwork.tv/world-weighs-a-sunni-nato-as-three-muslim-powers-seal-defense-pact/>
- New Kerala. (2026). Mecca defence pact: India's strategic questions. <https://www.newkerala.com/news/a/mecca-joint-defence-agreement-new-security-bloc-indias-666.htm>
- NTV. (2026). Mekke Ortak Savunma Anlaşması ne anlama geliyor? Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan ittifakında ayrıntılar ortaya çıktı. <https://www.ntv.com.tr/turkiye/galeri-mekke-ortak-savunma-anlasmasi-ne-anlama-geliyor-turkiye-suudi-arabistan-ve-pakistan-ittifakinda-ayrintilar-ortaya-cikti-1736370>
- Open Magazine. (2026). What is the Mecca Joint Defence Agreement? Pakistan, Saudi Arabia and Turkey's new military pact explained. <https://openmagazine.com/world/what-is-the-mecca-joint-defence-agreement-pakistan-saudi-arabia-and-turkeys-new-military-pact-explained>
- RFE/RL. (2026). Saudi Arabia, Pakistan, Turkey sign joint defense pact amid US-Iran tensions. <https://www.rferl.org/amp/saudi-turkey-pakistan-defense-agreement-iran-war/33824220.html>
- Rupok, R. (2026). The 2026 US-Israel-Iran war: Divergent strategies, information warfare, and a fractured West Asia. SSRN. <https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/6447919.pdf?abstractid=6447919>
- Snyder, G. H. (1997). *Alliance politics*. Cornell University Press.
- South China Morning Post. (2026). Saudi Arabia, Turkey and Pakistan sign joint defence deal amid regional turmoil. <https://www.scmp.com/news/world/middle-east/article/3363340/saudi-arabia-turkey-and-pakistan-sign-joint-defence-deal-amid-regional-turmoil>
- TGRT Haber. (2026). Türkiye'den Mekke Anlaşması ile Orta Doğu'ya stratejik mesaj! Cihat Yayıcı'dan dikkat çeken analiz. <https://www.tgrthaber.com/gundem/turkiye-suudi-arabistan-ve-pakistandan-mekke-anlasmasi-ile-orta-doguya-stratejik-mesa-3352107>
- The National. (2026). Saudi Arabia, Pakistan and Turkey sign joint defence pact. <https://www.thenationalnews.com/news/mena/2026/08/07/saudi-arabia-pakistan-and-turkey-sign-joint-defence-pact/>
- The New Arab. (2026a). Mecca defence pact: A new "Sunni NATO" in the Middle East? <https://www.newarab.com/news/mecca-defence-pact-new-sunni-nato-middle-east>
- The New Arab. (2026b). Turkey, Saudi Arabia and Pakistan sign 'Mecca Defence Pact'. <https://www.newarab.com/news/turkey-saudi-arabia-and-pakistan-sign-mecca-defence-pact>

- The New Arab. (2026c). Mecca defence agreement signed amid war, Hormuz tensions. <https://www.newarab.com/news/mecca-defence-agreement-signed-amid-war-hormuz-tensions>
- The Times of Israel. (2026). Saudi Arabia, Turkey and Pakistan sign joint defense deal in shadow of Iran war. <https://www.timesofisrael.com/saudi-arabia-turkey-and-pakistan-sign-joint-defense-deal-in-shadow-of-iran-war/>
- The Week. (2026). 'Fake news alert!': MEA denies claims that India sought defence pact with Israel amid Mecca deal. <https://www.theweek.in/news/india/2026/08/07/india-mea-warning-fake-new-alert-defence-pact.html>
- TRT Haber. (2026). Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan'dan Mekke Savunma Anlaşması. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/turkiye-suudi-arabistan-ve-pakistandan-mekke-savunma-anlasmasi-953358.html>
- Türkiye Gazetesi. (2026a). Mekke Ortak Savunma Anlaşması dünya basınına salladı: Tel Aviv "Denge değişti" dedi, Hindistan'dan anında tepki geldi! <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/dunya/mekke-ortak-savunma-anlasmasi-dunya-basini-salladi-tel-aviv-denge-degisti-dedi-hind-1807801>
- Türkiye Gazetesi. (2026b). Nükleer kalkan, kolektif caydırıcılık ve KAAN: Mekke Anlaşması, bölgesel denklemi yeniden şekillendirdi. <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/nukleer-kalkan-kolektif-caydiricilik-ve-kaan-mekke-anlasmasi-bolgesel-denklemini-yenide-1807834>
- US News. (2026). Saudi Arabia, Turkey, Pakistan pledge mutual defence as Middle East turmoil escalates. <https://www.usnews.com/news/world/articles/2026-08-07/saudi-arabia-turkey-and-pakistan-to-sign-joint-defence-deal-amid-regional-turmoil>
- Walt, S. M. (1987). The origins of alliances. Cornell University Press.
- Walt, S. M. (2009). Alliances in a unipolar world. *World Politics*, 61(1), 86–120.
- Washington Times. (2026). Turkey, Saudi Arabia, Pakistan sign defense pact as tensions continue in the Middle East. <https://www.washingtontimes.com/news/2026/aug/7/turkey-saudi-arabia-pakistan-sign-defense-pact-tensions-continue/>
- Waltz, K. N. (1979). Theory of international politics. Addison-Wesley.
- Wikipedia. (2026). Mecca Joint Defence Agreement. https://en.wikipedia.org/wiki/Mecca_Joint_Defence_Agreement.

TESPAM

Türkiye Enerji Stratejileri ve Politikaları Araştırma Merkezi

JEOSTRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ

TESPAM, Türkiye'nin enerji güvenliği, bölgesel jeopolitik ve dış politika gündemine dair bağımsız, açık kaynak temelli akademik analizler üreten gönüllülük esaslı bir düşünce kuruluşudur.